

SERGIU CELIBIDACHE: CONSERVATOR SAU INOVATOR? (GÂNDURI DESPRE MAESTRU LA 100 DE ANI DE LA NAȘTERE)

***SERGIU CELIBIDACHE: CONSERVATIVE OR INNOVATIVE?
(REFLECTIONS ON THE MAESTRO'S 100 ANNIVERSARY)***

Gheorghe MUSTEA,
compozitor, dirijor,
membru-corespondent al Academiei de Științe a Moldovei,
Chișinău

Sergiu Celibidache face parte din vechea generație de dirijori, de aceea înainte de a ne pronunța vizavi de această personalitate, considerăm necesară o scurtă incursiune cu privire la condițiile sociale și istorice determinate pentru apariția acestuia.

Pentru început, vom contura telegrafic parcursul intelectual al Domniei sale.

Inițial, S. Celibidache studiază matematica și filozofia la Universitatea din București. Mai târziu devine preocupat de istoria muzicii antice, aplicată la practica interpretativă, lucru unic pentru un dirijor al epocii sale.

De regulă, dirijorii, mai exact cea mai mare parte a acestora, precum și muzicienii mediocri din timpurile noastre sunt obișnuiți să gândească că doar intuiția și „patosul” interpretativ poate să dea credibilitate oricărei capodopere a muzicii universale, cu atât

mai mult, dacă se face referință la muzica din perioada barocă, preclasică sau clasică.

Dat fiind faptul că faima internațională în domeniul muzicii nu este direct proporțională cu valoarea profesională reală, și astăzi nume mari din domeniul artei interpretative muzicale, considerate „monștri sacri” („minuni intangibile”) ale muzicii universale (în viață sau decedați) - care dacă ar fi comparați cu muzicienii de calibrul lui S. Celibidache (deși poate mai cunoscuți decât ultimul) ar putea fi considerați niște mediocrități - își permit să ignore sau, și mai rău, să blameze arta interpretativă originală. Dacă în epoca barocă sau preclasică muzica sacră nu putea fi compusă și interpretată pentru și de femei, acest lucru este la fel de absurd să fie pus în sarcina unui cor de femei.

Este interesant totuși cum S. Celibidache, aflat sub influența diferitelor curente interpretative ale secolului al XX-lea, a interpretat la început *Missa în si minor* de Bach cu un cor de femei. Dar, nefiind satisfăcut de rezultatele obținute, a interpretat în ultima sa versiune această lucrare sacră cu corul și soliștii Toelzerknabenchor, condus de Gerhard Schmidt-Gaden, cel mai specializat și celebru grup de cântăreți (așa-zisele *voci bianche*) din lume, care, alături de soliștii lor (toți bărbați) și vocile masculine virile (tenori și bași), au constituit organul vocal în acea interpretare istorică, gândit de Bach. O interpretare care a fost considerată „modernă” pe timpul lui S. Celibidache de către criticii muzicali inculți, dar care, de fapt, era profund conservatoare și tradițională, deoarece se apropia de echilibrul și sunetul pe care l-a dorit Bach.

Alți dirijori, în marea lor parte, de aceeași vârstă, făceau zel întru a contesta acești „noi” (dar de fapt vechi) parametri interpretativi, deoarece regimurile dictatoriale au avut drept model de interpretare acela bazat pe supram, care, fie el sovietic sau german, avea un singur scop: să pună în evidență puterea sunetu-

lui și patosul prin diverse grandomanii (elemente orchestrale și corale volumetrice titanice) de diversă natură, neadecvate și exagerate pentru spiritul muzicii pe care să o interpreteze. Pentru S. Celibidache, aceste elemente reprezentau o rătăcire interpretativă.

Reminiscențele de război, moștenire ale acelei perioade, din păcate, nu dispăruseră în totalitate și, în mod absurd, auzim atribuirea adjectivului „inovator” unor interpreți care ar fi trebuit să fie considerați, urmând această logică, conservatori.

Preferințele muzicale ale lui Celibidache permit să-i caracterizăm cu o mare doză de precizie profilul său artistic: compozitorul său preferat a fost Anton Bruckner, un compozitor-organist care, ca și toți organiștii, sunt niște „ingineri” ai practicii interpretative. O muzică, bineînțeles, romantică, dar introspectivă și spirituală, lucru rar pentru romantism, așa cum este înțeles acest curent artistic de marea majoritate, adică ca o muzică capabilă să satisfacă masele populare, în căutare de emoții mai puțin intelectuale și mai mult senzuale. Și aici S. Celibidache a sfidat norma comună, mai bine zis alegerea intelectuală.

Nouă, muzicienilor din Europa de Est, care nu dorim să ne încadrăm în romantismul inutil și banal, dar iubitori de interpretări rafinate și docte, S. Celibidache ne-a permis să spunem lumii că nu toți aparținem breslei de muzicieni care interpretează muzica lui Haydn ca pe cea a lui Schostakovici sau Recviem de Mozart, de parcă ar fi o lucrare de Rimsky-Korsakov.

Pe de altă parte, este demnă de critică incoerența lui S. Celibidache față de muzica națională academică, pe care o supune, într-un mod dur criticii, dar pe de altă parte, se recunoaște pe sine însuși ca interpret al ei. Acest fapt ne face să ne gândim la un aspect psihologic foarte actual, acela al persoanei simple care, emigrând de la locul de baștină, cultivă dorința nesănătoasă de a se simți superioară conaționalilor săi, rămași în țară. Prin urmare, toți

căpitani, care își părăsesc corăbiile la ananghie, trebuie considerați mai buni decât alții? În cazul unui răspuns afirmativ, ar trebui să ne întrebăm: S. Celibidache cine a fost? Cel mai bătrân filosof muzical purist al secolului al XX-lea? Nu, el a fost un eclectic, în sensul bun al cuvântului, și un om neobișnuit. Interpretările sale ale muzicii "antice" nu sunt fidele rigorilor sută la sută, dar ele reușesc să nu deziluzioneze auzul muzical al celor ce studiază maniera de interpretare originală, obținând un fel de originalitate demnă de a fi luată în seamă.

În fine, e posibil să-l definim ca un inovator extraordinar, fără ca termenul să fie în contradicție cu conceptul său.

Aducem un omagiu acestui mare muzician, care, grație măiestriei sale interpretative, a făcut faimoasă imaginea plaiurilor noastre în toată lumea.